

Kreativno izražavanje slikanjem

*djece
sa
posebnim
potrebama*

Nesima Krdžalić

Nesima Krdžalić

*Kreativno izražavanje slikanjem
djece sa posebnim potrebama*

*Kreatives Ausdrucksmalen
mit behinderten Kindern*

Tuzla, 2004.

Na osnovu mišljenja Federalnog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Federacije Bosne i Hercegovine broj 03-15-1388/04 od 21.05.2004 god., knjiga “Kreativno izražavanje slikanjem djece sa posebni potrebama” autorice Nesime Krdžalić, čiji je izdavač UG “Majke hendikepirane djece Kantona Tuzla”, ocjenjuje se kao proizvod kulturnog karaktera i oslobođen je dijela poreza na promet.

Recenzenti / Rezension:

dr. Ćimeta Hatibović

mr. Ruža Tomić, pedagog-psiholog / Pädagog-Psycholog

Izdavač / Herausgeber:

U.G. "Majke hendikepirane djece TK Tuzla"

"Mutterverein mit behinderten Kindern"

Za izdavača / Für den Herausgeber:

Sajda Arnautović

Štampa / Druck:

Mikroštampa Tuzla

Za štampariju / Für den Druck:

Šaban Ćipurković

Tiraž / Auflage:

500

RECENZIJÁ *dr. Ćimeta Hatibović*

Brojna iskustva u radu sa djecom su pokazala da stvaralaštvo i drugi rekreacijski sadržaji omogućavaju djeci da izraze svoja raspoloženja, da nacrtaju zvukove pomoću boja i linija, da otkriju lik koj se krije u nizu šara, da vide sebe u tim šarama. “Žica i šuma. Iza je livada. Ja sam na livadi.” (Kako jedno dijete vidi ovu sliku.)

Svako dijete posjeduje potencijale koje nije lahko odmah prepoznati i uočiti i svako dijete može biti uspješno u kreativnim aktivnostima.

Nesima, kao stručnjak je svjesna potrebe ove djece za pripadanjem grupi, potrebe za doživljavanjem uspjeha i samopoštovanja. S obzirom na njihove nezadovoljne osnovne potrebe, neskladu u zahtjevima sredine i njihovih mogućnosti, da nemaju dovoljno prilika za samoinicijativnost i samoaktivnost, a time i ispoljavanje putem slikanja.

Zbog toga je posebno značajno iskustvo u radu metodom “Kreativno izražavanje slikanjem”, te se nadamo da će ovaj rad biti nastavljen i rezultirati znatno većom knjigom. Ovo je jedan od načina da šira društvena zajednica bude upoznata sa ovom mogućnosti rada sa djecom a i da djeca dobiju pozitivne potrebne informacije o vlastitim sposobnostima i postanu samopouzdanija. Nesimina kreativnost, ljubav i sklonost prema najnezaštićenijim-djeci, zavrijeđuje posebno poštovanje i divljenje.

RECENZIJA *mr. Ruža Tomić, pedagog-psiholog*

Knjiga “Kreativno izražavanje slikanjem” nastala je kao izraz autorice da se rasvijetle neka područja stručnog rada sa djecom sa smetnjama u razvoju. Istražujući područje rada sa djecom sa posebni potrebama Nesima je uočila neophodnost organizovanja psihoterapijskog rada.

Knjiga predstavlja izraz širine duha autorice da na najjednostavniji način uvede mlade stručnjake u ovu metodu rada, defektologe, nastavnike, profesore, pedagoge, psihologe i sve one kojima je cilj da usreće djecu naših prostora.

Kreativno izražavanje slikanjem kao metoda u radu s djecom može nam poslužiti u otkrivanju dječijeg unutrašnjeg svijeta, preživljavanja i misli kao i u uspostavljanju adekvatne komunikacije sa njima.

Knjiga će dobro doći studentima nastavničkih fakulteta, medicine, defektologije i socijalnog rada, roditeljima, vaspitačima i svima koji posjeduju ljubav i potrebu za pomoć u boljem razumijevanju djece sa smetnjama u razvoju.

Knjigu stoga preporučjem za štampanje.

UVOD

(PRIJEVOD ORIGINALA)

Od 1996. godine u Bosni vodim seminare na temu Kreativno izražavanje slikanjem. Ova metoda daje terapeutsku mogućnost neverbalne komunikacije sa sobom i drugima.

Prilikom slikanja i oblikovanja nastaje proces koji pokreće nesvjesno te nastaju slike naše unutarosti. One nam, slično kao slike iz snova, pomažu da prevazidemo traumatske doživljaje. Kroz stvaralačko oblikovanje doživljavamo sopstvenu snagu i tako ponovo pronalazimo ravnotežu i mir u nama.

Zaštićena atmosfera ateljea u kom se slika kao i energija drugih stvaraju povjerenje i otvoreni prostor u kojem se koraci do promjene mogu kreativno da realizuju. Imati hrabrosti sprovesti ove promjene u svakodnevnom životu znači novi početak vraćene životne radosti.

Annegreth Zimmermann - Martin

VORWORT

Seit 1996 erteile ich Kurse in Ausdrucksmalen in Bosnien. Diese Methode ist eine heilsame Möglichkeit einer nonverbalen Kommunikation mit sich und andern. Beim Malen und Gestalten werden Prozesse ausgelöst. Durch den Umgang mit Formen und Farben kommt das Unterbewusstsein ins Schwingen. Es entstehen Bilder aus unserem Innenraum. Ähnlich wie Traumbilder geben sie uns vielleicht Antwort zu Fragen, Problemen, Krisen und Chancen in unserem Leben oder helfen uns bei der Bewältigung von traumatischen Erlebnissen. Durch schöpferisches Gestalten erleben wir unsere eigenen Kräfte und können unser Gleichgewicht und unsere Ruhe wiederfinden.

Die geschützte Atmosphäre des Malateliers, woni aber auch die Energie der andern schaffen Freiraum und Vertrauen, in dem Veränderungsschritte kreativ umgesetzt werden können. Diese Veränderungen dann auch im täglichen Leben zu wagen, bedeutet den Anfang von zurückkehrender Lebensfreude und neuem Mut.

Annegreth Zimmermann - Martin

KREATIVNO IZRAŽAVANJE SLIKANJEM

je slikanje bez teme, uticaja i korekcije i nudi šansu za izražavanje djeci i odraslim bez obzira koliko imaju talenta. Ova metoda, čiji osnivač je Arno Stern, budi dječiju maštu i podstiče na razgovor. Spontanim izražavanjem dijete slika realnost onako kako je doživljava. To mu daje mogućnost da donese sopstvenu odluku.

Nije cilj naslikati “lijepu sliku”. Često su slike “bez života” vrijednije i dublje u svom iskazu nego one koje su prema našoj estetskoj procjeni “lijepa”. Kao krajni rezultat nije zamišljena slika nego doživljeno iskustvo u procesu njenog nastajanja kroz pokrete ruku i igru boja na velikom formatu papira u zaštićenom prostoru ateljea i osjećajem pripadnosti grupi.

Pri slobodnom izražavanju slikanjem nema straha od neuspjeha i grešaka.

Potisnuta osjećanja i tajne mogu na ovaj način biti iskazane i sa grupom podijeljene.

Djeca sa zadovoljstvom i olakšanjem prihvataju ponudu da slikaju ono što žele i onako kako mogu. Navodim njihove iskaze koji govore mnogo više o tome šta je za dijete susret sa ateljeom.

- Ja bih ovdje zauvijek ostao (u Ateljeu)
- Donio bih ovdje moj krevet da tu spavam.
- Tako sam ga poželio. (Atelje)
- Ne dam nikom moju šarenu košuljicu!
- Hvala Bogu! Opet sam ovdje.
- Kad ćemo ići u šarenu sobicu?
- Kada ćemo ići tamo gdje možemo bojama mrljati?
- Tako je lijepo ovdje. Uvijek isto.

FASZINATION AUSDRUCKSMALEN

Ausdrucksmalen - ohne vorgegebenes Thema, Einflussnahme oder Korrektur der Leiterin - ermöglicht, dass sich die Kinder unabhängig von Talent malerisch ausdrücken. Diese Methode, die Arno Stern begründet hat, weckt die Fantasie und regt Kinder zum Sprechen an.

Beim Prozess im Malatelier malt das Kind die Realität genau so, wie es diese erlebt hat. Das gibt ihm die Möglichkeit, eine eigene Entscheidung zu treffen.

Es ist nicht Ziel, ein "schönes" Bild zu malen

Ausdrucksmalen führt weg vom Werten und von der Angst vor Fehlern und Misserfolg.

Verdrängte Gefühle und Geheimnisse werden ausgedrückt und mit der Gruppe geteilt.

Mit Freude und Erleichterung nehmen die Kinder das Angebot an, das malen zu dürfen, was sie wollen und so zu malen, wie sie es können.

Kinderaussagen, die für sich sprechen:

- Ich möchte für immer hier bleiben.
- Gott sei Dank, ich bin wieder da!
- Wann gehen wir wieder in unser buntes Zimmer, wo wir mit Farbe klecksen dürfen?
- Ich möchte gern mein Bett hierher bringen und hier schlafen.
- Ich habe dich (=Malatelier!) so vermisst!
- Mein schönes farbiges Hemd werde ich niemandem geben.

Kreativno izražavanje slikanjem u
Ateljeu Zavoda za odgoj i obrazovanje
osoba sa smetnjama u psihičkom i
tjelesnom razvoju, Tuzla.

U ovoj brošuri prikazan je dio slika koje su nastale kreativnim izražavanjem djece sa posebnim potrebama, sa ciljem širenja mogućnosti u načinima razumijevanja dječijeg svijeta. Tekst pored slike predstavlja originalni dječiji iskaz koji je nastao kao sponatana reakcija pri posmatranju. Ove slike nisu osnova za psihološke interpretacije niti estetske kriterije.

Diese Broschüre umfasst einen Teil der Bilder, die im Malatelier in der Gruppe "Ausdrucksmalen mit behinderten Kindern" entstanden sind. Damit hoffe ich, zum besseren Verständnis der Welt diese Kinder beizutragen.

Der Text neben den Bildern entstand beim Anschauen mit den Kindern. Es werden nur die spontanen Reaktionen wiedergegeben. Die Werke werden weder psychologisch noch künstlerisch bewertet.

“Naslikao sam
tunel od sloba
“A”. U tunelu se
bore brojevi.”

“Ich habe mit
dem
Buchstaben “A”
einen Tunnel
gemalt. Im
Tunnel
kämpfen die
Zahlen”

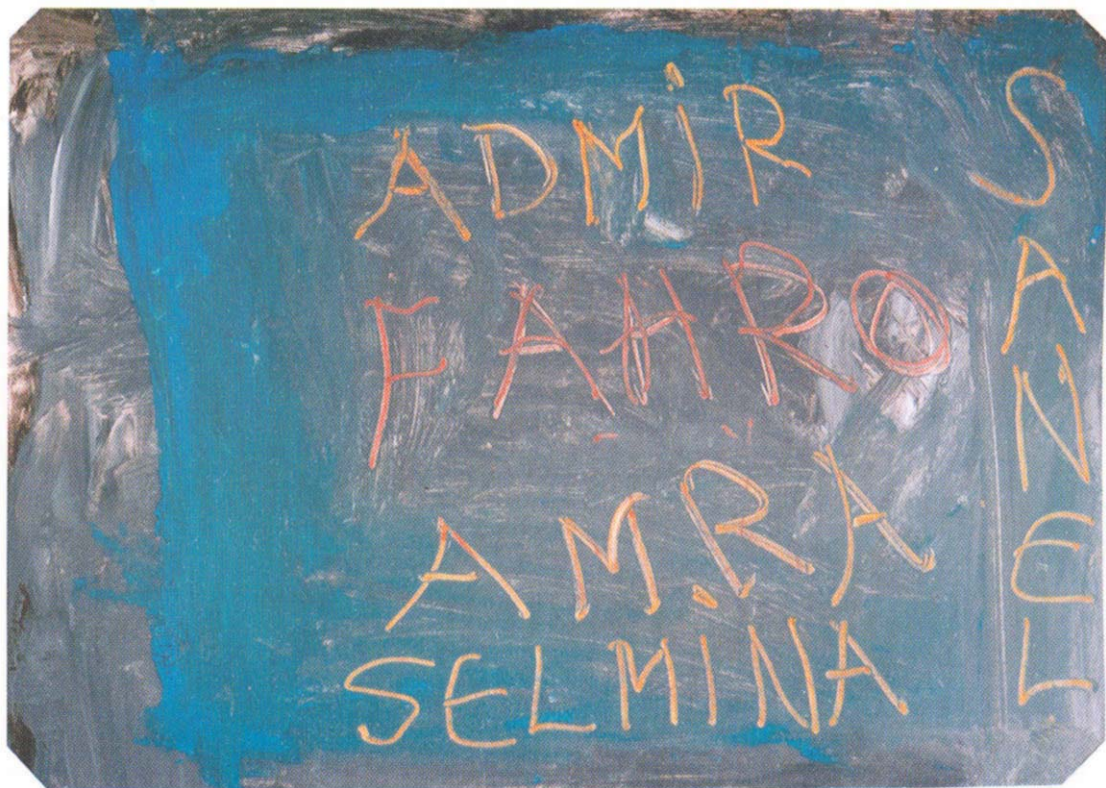

“Ima jedna
pećina. U pećini
živi barbaroga. Tu
se miješa plava i
siva voda. Onda
teče mutna
voda”

“Es gibt ein
Höhle. In der
Höhle lebt eine
Frau. Da wird
blaues und
gräuliches
Wasser
gemischt, dann
fließt trübes
Wasser”

“Vidim tamnoplavu podlogu, tunel, tamu i vodu. To me čini tužnim. Iz tunela se može na jednu stranu izaći. Ima otvor. Tu dolazi svjetlost. To me raduje pa nisam više suviše tužan”

“Ich sehe eine dunkle Unterlage, einen Tunnel, die Dunkelheit und Wasser. Es macht mich traurig. Auf einer Seite gibt es ein Loch. Von dort kommt Licht. Ich kann aus dem Tunnel hinauskommen, nämlich dort wo das Licht ist. Das Licht macht mich glücklich und ich bin nicht mehr traurig”

“Vidim čovjeka,
strašnog, ljutog.
Slika me ljuti i
ja postajem
ljut.”

Ich sehe einen
Mann, der
furchtbar und
bose ist. Das
Bild macht
mich wütend
und ich werde
auch böse”

“Naslikao sam
nebo, travu i srce
koje plače. Zelena
boja me raduje“.
“Vidim srce koje
plače. Iscurilo je
oko. Ima usta i
nos. Tužan sam
zato što srce plače”

“Ich habe
Himmel, Gras und
ein weinendes
Herz gemalt. Die
grüne Farbe
macht mir
Freude“.
Ich sehe das
weinende Herz.
Das Auge ist
ausgeflossen. Es
hat Mund und
Nase. Ich bin
traurig, weil das
Herz weint”

“Trava u
mraku.”

“Gras im
Dunkel”

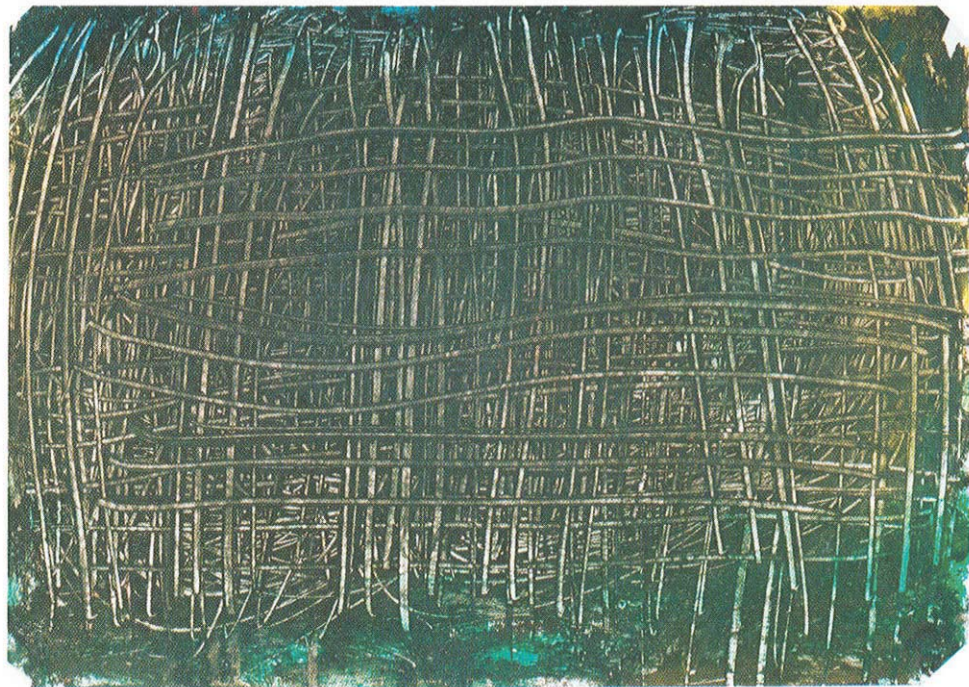

“Žica i šuma.
Iza je livada. Ja
sam na livadi”

“Der Draht
und der Wald.
Hinten ist eine
Wiese. Ich bin
auf dieser
Wiese”

“Put! Velika trava. Može u njoj svašta biti. U njoj ima zmija”.

“Vidim put u daljini. Neko je gurnuo žicu. Ljudi idu po blatu. Neki se kotrljaju po blatu.”

“Put. Okolo je žica. Zagrađeno. Unutra ima slama, jedna zmija i još jedna.”

“Der Weg! Hohes Gras. Da drin könnte allerlei sein. Im Gras ist eine Schlange.”

“Ich sehe einen Weg in die Ferne. Jemand hat den Draht weggeschoben. Menschen gehen im Kot. Manche wälzen sich darin.”

“Razmišljao sam kako je poginuo moj brat. Ovo je njegov džip. Zapalio se! Ovo je dim.”

“Ich habe mir überlegt, wie mein Bruder im Krieg gefallen ist. Da ist sein Jeep. Das ist der Rauch”

“Zamišljao
sam da čuvam
konje na
livadi. Lijepo
se osjećam dok
gledam sliku”

“Ich habe
nachgedacht
über eine
Wiese, auf der
ich Pferde
hüte. Ich fühle
mich wohl
und erhole
mich, wenn
ich das Bild
betrachte.”

“Zamišljao sam vodopad. Igraju se djeca. Tu ima tobogan. Osjećam se lijepo, djeca se igraju i ja sam tu s njima”.

“Vidim upitnik. Voda, planina, ljubičasta, zelena i žuta boja. Osjećam se dobro.”

“Vidim tri drveta, vodu i zeleno brdo. Ovdje je nešto eksplodiralo. Šuma. Gore je nešto crno, a dole je trava, voda i životinje. Ima most. Osjećam se lijepo jer vidim most.”

“Ich stelle mir einen Wasserfall vor. Kinder spielen. Es gibt eine Rutschbahn. Ich fühle mich wohl, die Kinder spielen und ich bin auch dabei”.

“Ich sehe ein Fragezeichen, Wasser, einen Berg, violett, grün und gelb. Ich fühle mich gut.”

“Ich sehe drei Bäume, Wasser und grünes Gebirge. Da ist etwas explodiert. Da oben ist Schwarz und unten hat es Gras, Wasser und Tiere. Es gibt eine Brücke. Ich fühle mich gut, weil ich eine Brücke sehen kann.”

“Padalo je lišće. Neko je hodao. Ostali su tragovi. Lijepo mi je kad gledam sliku.”

“Tepih u kući. Neko je hodao. Stope. Šareni tepih me raduje.”

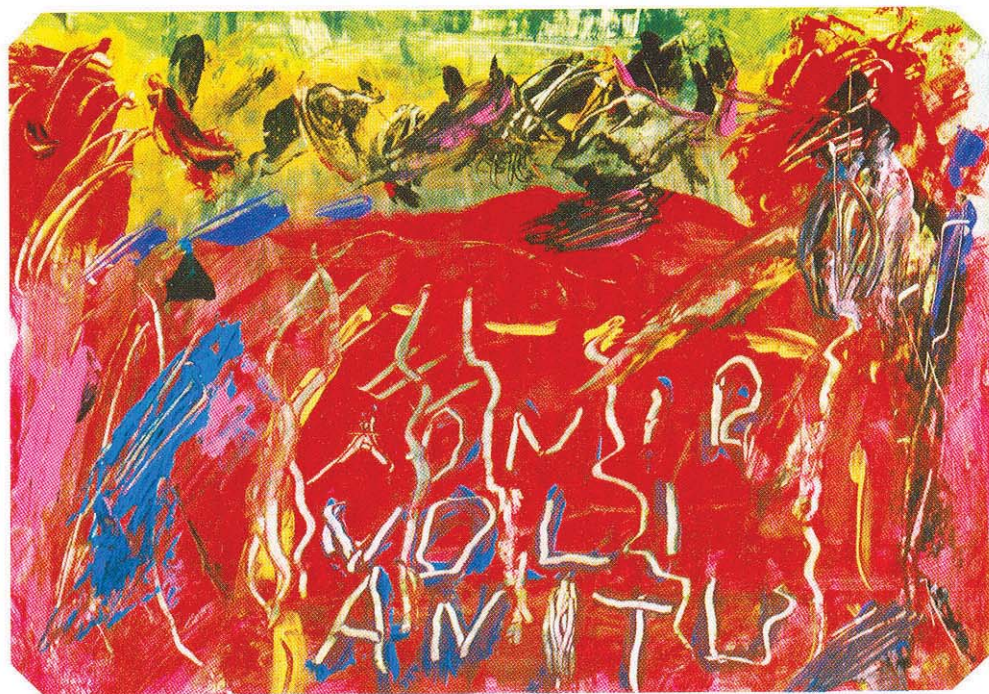
“Slovo “R”! Još jedno slovo “R”. Raduju me šarene boje.”

“Die Blätter sind gefallen. Jemand ist gegangen. Eine Spur ist geblieben. Ich fühle mich gut, wenn ich das Bild anschau.”

“Ein Teppich im Haus. Jemand ist darüber gelaufen. Die Fusspuren auf dem bunten Teppich freuen mich.”

“Der Buchstabe “R”. Noch ein “R”. Die bunten Farben machen mich glücklich.”

“Ima jedna
tajna. U toj
tajni ima jedno
pismo. Jedna
poruka.
Životinje
čuvaju tajnu.
Ona živi na
Slatini”.

“Es gibt ein
Geheimnis. In
diesem
Geheimnis ist
ein Brief, eine
Botschaft
geschrieben.
Die Tiere
bewahren das
Geheimnis. Sie
lebt in Slatina”

ZAHVALNOST / DANK

Izražavam iskrenu zahvalnost gospođi Annegreth Zimmermann koja me je podučavala na temu: "Kreativno izražavanje slikanjem".

Nastalo u saradnji sa Udruženjem Amica EDUCA, Tuzla, AMICA Schweiz, Basel, Zavodom za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju, Tuzla.

In herzlicher Dankbarkeit an Frau Annegreth Zimmermann, die uns ins Ausdrucksmalen eingeführt hat.

Entstanden in Zusammenarbeit mit Amica EDUCA, Tuzla (Bosnien-Herzegowina) und AMICA Schweiz, Basel.

LITERATURA / LITERATUR

Egger Bettina: Faszination Malen, Zytglogge, Verlag, Bern 1980.

Egger Bettina: Malen als Lernhilfe, Zytglogge, Verlag, Bern 1982.

Arno Stern: Der Malort, Deimon Verlag, Einsiedeln 1998.

Nesima Krdžalić rođena 1951. godine u Bijeljini.

Kao diplomirani logoped i oligofrenolog stekla je tridesetogodišnje iskustvo u radu sa djecom i odraslim.

U udruženju Amica EDUCA kontinuirano je usavršavala znanje na teme:

- Kreativno izražavanje slikanjem;
- Porodična dinamika;
- Nasilna komunikacija i
- ART terapija.

Od 2000. godine vodi seminare u oblasti Kreativno izražavanje slikanjem. Radi u Zavodu sa odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju u Tuzli i pratilac je grupnog rada u ateljeu Zavoda.

maj / 2004.

Amica **EDUCA**

Klosterska 13, 75 000 Tuzla

Tel.: ++387 (0) 35 248 910 • Fax: ++387 (0) 35 248 911

e-mail: educa@bih.net.ba • festival@inet.ba

AMICA SCHWEIZ

Postfach

4102 Binningen 2

Schweiz

www.amica-schweiz.ch

